

РАЗВИТИЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО ТВОРЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА СТУДЕНТОВ

ЧГПУ старший преподаватель кафедры

“Психология”

Ш.С.Абдусаматова

Стратегическим направлением развития системы образования в развивающемся обществе является ее интеллектуальное и нравственное формирование на основе целенаправленной самостоятельной деятельности человека в различных областях. В данной статье предусмотрена разработка и реализация проблем и решений по развитию интеллектуально-творческого потенциала студенческой молодежи в образовательной и воспитательной деятельности.

Ключевые слова: *Стратегия, направление, развития, система интеллектуальное и нравственное формирование, самостоятельная деятельность человека, разработка, реализация, интеллектуально-творческий потенциал..*

ТАЛАБА ЁШЛАРНИ ИНТЕЛЛЕКТУАЛ ИЖОДИЙ САЛОҲИЯТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ

Ривожланаётган жамиятда таълим тизимини ривожлантиришнинг стратегик йўналиши унинг турли соҳалардаги мақсадли мустақил инсон фаолияти асосида интеллектуал ва ахлоқий шаклланишидир. Ушбу мақола ўқув ва тарбиявий фаолиятда талабаларнинг интеллектуал ва ижодий салоҳиятини ривожлантириши муаммолари ва ечимларини ишлаб чиқиши ва амалга ошириши назарда тутади.

Калит сўзлар: *стратегия, йўналиш, ривожланиши, интеллектуал ва ахлоқий шаклланиши тизими, инсоннинг мустақил фаолияти, ривожланиши, амалга оширилиши, интеллектуал ва ижодий салоҳияти..*

DEVELOPING INTELLECTUAL CREATIVE POTENTIAL OF STUDENTS

The strategic direction of the development of the education system in a developing society is its intellectual and moral formation on the basis of purposeful independent human activity in various fields. This article provides for the development and implementation of problems and solutions for the development of intellectual and creative potential of students in educational and educational activities.

Keywords: *Strategy, direction, development, system of intellectual and moral formation, independent human activity, development, implementation, intellectual and creative potential..*

Биз шундай асрда, жамиятда яшамокдамизки, ҳар бир шахс, ҳар бир халқдан жаҳон цивилизацияси эришган барча интеллектуал ижодий салоҳиятни ўзлаштирган ҳолда жаҳон андозалари даражасида фикрлай олиш, ўз миллий маънавий-маданий меросини жаҳон миқёсига олиб чиқа билиш талаб этилади. Бундай улкан вазифаларга фақат интеллектуал ижодий салоҳиятни ва маънавият, маърифатни ҳар томонлама тиклаш, ривожлантириш орқали эришилади.

Ривожланаётган жамиятда таълим тизимини ривожлантиришнинг стратегик йўналиши – бу инсоннинг турли соҳаларда мақсадли мустақил фаолияти асосида унинг интеллектуал ва ахлоқий шаклланишидир.

Чиндан ҳам интеллектуал салоҳиятни юксалтириш бугунги кунда миллий тараққиётнинг асосий шарти ва мезонига айланмоқда. Чунки интеллектуал жиҳатдан қолақ халқ ҳеч қачон ривожланмайди. Дунёдаги тараққий топган мамлакатлар экспорт қиладиган маҳсулотларининг кўпчилиги интеллектуал мулк ҳисобланади.

Зеро, ҳар бир мамлакатнинг порлоқ келажагини одамлардаги ижодий, интеллектуал ва маънавий тараққиёт йўлига хизмат қилувчи давлат механизми тасаввур қилиб бўлмайди. Шу боисдан бўлса керак, ҳозирги кунда барча ривожланган ва ривожланиш йўлидан бораётган мамлакатлар биринчи галда ўз фуқароларининг маънавий ва интеллектуал, жисмоний ва руҳий баркамоллигига ва ундан ижтимоий манфаатлар учун самарали фойдаланиш йўллари излашга жиддий эътиборни қаратмоқдалар.

Интеллект инсон ақлий фаолиятининг, ақл-заковатини, онгли хатти-ҳаракатининг юксак шакли ҳисобланади. Интеллект теварак-атрофни, ижтимоий муҳитни ҳамда воқеликни билиш қуроли, шунингдек, инсоннинг кенг кўламдаги фаолиятини оқилона амалга оширишнинг асосий шарти саналади.

Таълимнинг самарадорлигини ошириш ва билимларни тўла эгаллаш-ларига эришиш, шахснинг таълим диққат марказида бўлишини ва талаба ёшларнинг мустақил билим олишларини таъминлаш учун таълим муассасаларига яхши тайёргарлик кўрган ва интеллектуал салоҳиятни юксалтириш учун ўз соҳасидаги билимларни мустаҳкам эгаллашдан ташқари замонавий педагогик технологияларни ва интерфаол усулларни билладиган, улардан ўқув ва тарбиявий машғулотларни ташкил этишда фойдалана оладиган педагоглар ҳам керак.

Бунинг учун, барча фан ўқитувчиларини интеллектуал салоҳиятига ва фанига қараб, инновацион педагогик технологиялар ва интерфаол усуллар билан қуроллантириш ҳамда олган билимларини ўқув-тарбиявий машғулотларда қўллаш малакаларини ошириб бориш лозим. Инсоният цивилизациясининг қуйи боскичларида шахсни тарбиялаш, унга таълим беришга йўналтирилган фаолият содда, жуда оддий талаблар асосида ташкил этилган бўлса, бугунги кунга келиб таълим жараёнини ўта қатъий ҳамда мураккаб талаблар асосида йўлга қўйиш зарурати кун тартибига қўйилмоқда.

Талаба ёшларнинг интеллектуал ижодий салоҳиятини ривожлан-тирувчи ҳар қандай мақсадга қаратилган тарбия жараёнининг моҳияти ва вазифалари тарбиячи томонидан режалаштирилади ва кетма-кет бажариладиган усуллар белгилаб олинади:

□ Талаба ёшларнинг интеллектуал ижодий салоҳиятини шакллантирувчи ҳислатларини уйғотиш ва ривожлантириш режалаштирилади.

□ Мана шу ҳислатларни ривожлантиришни амалга оширувчи усулларни яратиш ёки интеллектуал ижодий салоҳиятни ошириб боришга хизмат қилувчи манбалар излаб топилади.

□ Белгиланган мақсад учун хизмат қиладиган назарий ва амалий манбаларни қайсисини ва қаерда ишлатиш режалаштирилади.

Мана шундай режага солиниб олиб бориладиган ишларни амалга ошириш таълим-тарбия тизими жараёнида ҳам ёшларнинг интеллектуал ижодий салоҳиятини ривожлантириб боради, жамият ва инсонларнинг интеллектуал ва жисмоний фаолиятини ошириб боради.

Ижодий интеллектуал салоҳиятли ва мураккаб техника билан ишлай оладиган, ишлаб чиқариш жараёни моҳиятини тўлақонли англай олган, фавқулодда рўй берувчи вазиятларда ҳам юзага келган муаммоларни ижобий ҳал эта олиш салоҳиятига эга бўлган малакали мутахассисни тайёрлаш зарурияти таълим жараёнини ҳам ижодий ёндашув асосида ташкил этиш лозимлигини тақозо этмоқда.

Талаба ёшларнинг фанга бўлган қизиқишларини мустақил равишда ҳар доим бир масалага ижодий ёндашган ҳолда кучайтирилиши; педагог ва ўқувчиларнинг ижодий ҳамкорлигидаги фаолиятни доимий равишда ташкил этишлари киради.

Ижодий интеллектуал салоҳият таълим жараёнида қатнашаётган ҳар бир талаба ёшнинг фаоллигига, эркин ва мустақил фикр юритишига асосланади. Бу ижодий ривожланиш усуллари ҳисобланиб, ундан фойдаланганда билим олиш ўқувчи учун қизиқарли машғулотга айланади. Ижодий ва интерфаол усуллар қўлланилганда педагоглар, талаба ёшлар ёрдамида ва ҳамкорлигида мустақил ишлаш кўникма ва малакаларига эга бўладилар. Талабалар янги билимларни илмий изланиш, тадқиқотчилик, тажриба-синовлар ўтказиш асосида ўзлаштирадилар.

Интеллектуал ижодий салоҳиятни оширишда тарбия жараёнининг хусусиятлари

Кўп қиррали жараён: Кўп қиррали жараёнда ўқув маскани, оила, маҳалла ва кенг жамоатчилик, кино, театр, телевидение, адабиёт ва санъат иштирок этади.

Узоқ муддат давом этадиган жараён: Бу жараёнга боланинг туғма истеъдоди киради. Бу хусусиятда таълимдан фарқли равишда у бола туғилганидан бошланади, мактаб даврида, ундан кейин, ва бутун умр давом этади

Яхлит ҳолда амалга оширилади: Интеллектуал ижодий салоҳиятнинг таълимдан фарқлантирувчи хусусияти яхлит ҳолда ва консентрик асосда амалга оширилади. Бунда тарбиянинг турлари бир-бири билан узвий боғланган.

Ёшларнинг фаоллиги, икки томонлама хусусият: Бунга ёшларнинг туғма истеъдоди ҳамда олган билимлари асосидаги интеллектуал ижодий салоҳияти киради.

Бу жараён икки томонлама хусусиятга эга бўлиб, бунда боланинг ўзи ҳам фаол иштирок этади.

Қарама-қаршиликларнинг кўплиги: Бу қарама-қаршиликлар болаларда ўз тушунчаларига мувофиқ дастлабки пайдо бўлган интеллектуал ижодий салоҳият билан таълим-тарбия томонидан таркиб топтирилаётган сифатлар ўртасида ўқувчиларга қўйилган талаблар билан уни бажариш имкониятлари ўртасидаги курашларда намоён бўлади.

Юртимизда ўсиб келаётган маънавий етук, ёш авлодни тарбиялаш давлат сиёсати даражасига кўтарилгани барчамизга аён. Чунки, фуқаролик, ҳуқуқий-демократик жамият куриш ва унинг ривожини таъминлаш ёшларнинг таълим тарбияси қай даражада ташкил этилганлигига бевосита боғлиқдир.

Шу боисдан ҳам талаба ёшларни маънавий ахлоқий, ҳуқуқий кадриятлар, фуқаролик бурчини бажаришга онгли равишда муносабатда бўлиш руҳида тарбиялаш ижтимоий ҳаётимизнинг барча жабҳаларини қамраб олувчи серқирра жараёнга айланиб бормоқда.

Хулоса қилиб айтганда, ҳар биримиз жамиятда ўз ижтимоий ўрнимизга эгамиз ва оилада, маҳаллада, таълим муассасаларида ҳар томонлама интеллектуал ижодий ривожланган авлодни тарбиялар эканмиз ижтимоий педагоглар ҳисобланамиз.

Фойдаланган адабиётлар:

1. З.Т. Нишонова. "Ривожланиш психологияси, таълим психологияси"
2. Азизхўжа аева Н. Н. педагогик технология ва педагогик маҳорат.
3. Ильин Е.П Психология творчества критичности одаренности. Питер.: 2001-бет.
4. Пиаже Ж. Психология интеллекта. Питер.: 2003.-192 бет.